

การศึกษากระบวนการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นสู่การเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

A study process of identities in local change into arts and culture tourism site,
Chiang Khan sub-district, Loei province

ไทยโรจน์ พวงมณี¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทของพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย 2) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการปรับเปลี่ยนพื้นที่สู่การเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม 3) เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่การท่องเที่ยว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา กลุ่มประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน นักวัฒนธรรม นักวิชาการท้องถิ่น พระ ตัวแทนชาวบ้าน ผู้ประกอบการ จำนวน 75 คน ใช้การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การประชุมเป็นเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า

1. อำเภอเชียงคานเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของล้านช้าง มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจและการแสดงออกของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2. กระบวนการปรับเปลี่ยนพื้นที่สู่การเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมเกิดจากกระแสของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและท้องถิ่นที่เชื่อว่า จะสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับแหล่งท่องเที่ยว มีการดำเนินการเป็นขั้นตอน โดยคนในชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอกที่เข้ามามีบทบาทของการเป็นผู้นำและการหนุนเสริมดังนี้ 1) การเตรียมชุมชนและการสำรวจพื้นที่ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างความตระหนักและการเห็นคุณค่าในศิลปะและวัฒนธรรม ต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) การปฏิบัติการพัฒนา การส่งเสริมและการสร้าง อัตลักษณ์เฉพาะของศิลปะและวัฒนธรรม คน พื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 4) การประเมินผล

3. อัตลักษณ์ของพื้นที่ทางศิลปะและวัฒนธรรมเชียงคาน คือ การมีประวัติศาสตร์เฉพาะของชุมชน ภูมิทัศน์ วัฒนธรรม ความโบราณของเรือนชายโขง ความเรียบง่ายและความงดงามของวิถีชีวิตและพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับศาสนา และความเชื่อ

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ พื้นที่ทางการท่องเที่ยว ศิลปะและวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน

Abstract

The purposes of this study were to 1) study the contexts of Arts and cultural tourism 2) analyze the procedures of transforming the area into Arts and cultural tourism. and 3) analyze the identity of the area into cultural tourism of Chiang Khan sub-district, Loei Province for the management of sustainable tourism. This

¹ อาจารย์ ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

study was a qualitative research. The total number of sampling populations was 75 including the local leaders, philosophers, culturists, cultural academic, monks, representative of local people and entrepreneurs. The instruments used in this study consisted of related documents, interviews, observation and group discussion. The data obtained from group discussion were analyzed and presented descriptively. The results revealed that

1. Chiang Khan sub-district is the cultural area in which it associates with Lan Chang history and culture. The changes made in Chiang Khan were influenced by the society, politics and ecotourism.

2. The procedures of transforming the area into cultural tourism were derived from the belief of local villagers that they were able to manage the tourism everlastingly. The procedures were run by local people with the help from the government sector as follow 1) surveyed the area 2) created learning activities to make people aware of the value of culture and art by focusing the cooperation from the village 3) promoted and created the identity of the art and culture of villagers and any activities involving tourism and 4) the evaluation.

3. The identity of art and culture is to have the history especially for the village, cultural landscape, the antique of houses along Khong river, the simplicity, the beauty of way of life and the ceremony relating to Buddhism and beliefs.

Keywords: identities, tourism site, arts and culture, Chiang Khan sub-district

ความเป็นมาของปัญหา

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีสภาพภูมิประเทศขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายผสมผสานกันอยู่ จึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาสัมผัสกับประสบการณ์และชื่นชมความงามเชิงธรรมชาติของภูกระดึง ภูเรือ หรืออุทยานแห่งชาตินาแห้วเป็นจำนวนมาก บางส่วนก็เข้ามาสัมผัสประเพณีและวัฒนธรรมความเชื่อของท้องถิ่นของอำเภอด่านซ้าย เช่น ประเพณีผีตาโขน รวมถึงการเข้ามาสัมผัสกับภูมิทัศน์ริมสองฝั่งแม่น้ำโขงที่เป็นเส้นกันพรมแดนระหว่างไทยลาวในแถบบริเวณอำเภอเชียงคาน เมื่อกล่าวถึง อำเภอเชียงคานถือว่าเป็นพื้นที่หนึ่งในจังหวัดเลยที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติต่างก็ให้ความสนใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและมีประสบการณ์ชื่นชมธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมซึ่งทางจังหวัดเลยและรัฐบาลก็มีนโยบายจัดให้อำเภอ

เชียงคานเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษด้วย อันเนื่องมาจากอำเภอเชียงคานนั้นมีภูมิทัศน์วัฒนธรรม มีประวัติศาสตร์มีศิลปกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละช่วงของเทศกาลหลากหลาย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่ผีขนน้ำ ประเพณีบุญเผวด งานบุญออกพรรษา ประเพณีตุ๋่มโฮมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำและในพื้นที่ยังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการค้าขาย เช่น การทำมะพร้าวแก้ว ก๋วยเตี๋ยว หัตถกรรมเครื่องจักสาน และหัตถกรรมการทำผ้าหม่นวมที่เป็นสินค้าที่ระลึกวัฒนธรรมอาหาร เช่น ขนมเส้น ปลาหลดจิ้ม เฉากะหลาม หมก ที่ถือว่าเป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต

อนึ่งกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสังคมและโลกแบบโลกาภิวัตน์ก็ได้เข้ามากกระทบประวัติศาสตร์

ชนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมและความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนที่ยึดถือต่อกันมา (ณัฐกานต์ ลิ้มสถาพร, 2546) ด้วยเหตุนี้ภาพลักษณ์ของพื้นที่การท่องเที่ยวของอำเภอเชียงคานที่มีลักษณะดั้งเดิมก็มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาแทนที่เพื่อการขายวัฒนธรรมเดิมให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้และมีประสบการณ์ร่วมอย่างรักก็ตามปัญหาดังกล่าวก็ให้มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ต่างเข้าใจในสถานการณ์เหล่านี้ และได้เข้ามาส่งเสริม พัฒนาและให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชน โดยเฉพาะการทำให้ชุมชนมีความโดดเด่นสามารถนำมาสู่การจัดการท่องเที่ยวได้ (Editorial Team, 2009) ส่งผลทำให้พื้นที่อำเภอเชียงคานมีการฟื้นฟูภูมิปัญญาของตนเองเพื่อนำเสนอขายให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงการมีอยู่ของศิลปะและวัฒนธรรมของตน สำหรับประเด็นการปรับเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมเพื่อการขายวัฒนธรรมก็อาจส่งผลต่อการทำให้ชนบระเพณีและความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นถูกทำลายลง เพราะวิถีคิดของการท่องเที่ยวอยู่ที่การตลาดเป็นหลัก มีการมุ่งหวังทางเศรษฐกิจ โดยไม่พิจารณาเรื่องคุณภาพและความดีงามในชีวิตและวัฒนธรรม จนเกิดวัฒนธรรมใหม่แฝงเร้นขึ้นมาทั้งแบบที่เห็นได้ชัดเจนและเป็นวัฒนธรรมแฝงที่อยู่ร่วมไปกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน จนเกิดความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

คำว่า “อัตลักษณ์” หรือ “Identity” อภิปัญญาเฟื่องฟูสกุล (2543) กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นเครื่องแสดงลักษณะเฉพาะทางสังคมและวัฒนธรรม ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นกลไกในการสร้างความหมายสำหรับการรับรู้ร่วมกันของคนในชุมชนนั้นๆ ส่วน ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล (2545) เห็นว่าอัตลักษณ์เป็นความสำคัญเกี่ยวกับการมีตัวตน การเน้นย้ำให้เห็นถึงการดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นที่ตั้งของการรับรู้ทางปัญญาและอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการกระทำขึ้น สำหรับอัตลักษณ์ทางศิลปะและ

วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นถือว่าเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงลักษณะเฉพาะที่พิเศษทั้งในเชิงรูปแบบและเนื้อหาของสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นบนฐานของภูมิปัญญาและการแก้ปัญหาอันเกิดจากกระบวนการทางสังคมโดยที่เมื่อมีอัตลักษณ์เฉพาะและชัดเจนมาระยะหนึ่งแล้วก็อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบใหม่ด้วย ซึ่งมีสาเหตุมาจากการตกผลึกแล้วของอัตลักษณ์และกระแสหลักของสังคมด้วย (เครือจิต ศรีบุญนาถ, 2550)

อย่างไรก็ดีแนวคิดการพัฒนาชนบทและสังคมที่ถือว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีการเปิดรับเอาความเจริญมาจากภายนอกเข้ามา เช่นพัฒนาเศรษฐกิจและการคมนาคมที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร สภาพของสังคมเป็นการผสมผสานของวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมมวลชนเข้าด้วยกัน ทำให้สังคมปิดของชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกพื้นที่ ซึ่งการพัฒนาและการกลายตัวของศิลปะและวัฒนธรรมจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบของพาณิชย์ที่สามารถสร้างเศรษฐกิจและรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น และยังมีพัฒนาผ่านการประชาสัมพันธ์เพื่อการยกระดับการเปลี่ยนแปลงไปสู่วัฒนธรรมใหม่ให้มีการยอมรับมากขึ้นด้วย (วารุณี (ภูสนาม) หวัง, 2551) สำหรับกระแสการเปลี่ยนแปลงศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องทำให้ศิลปะและวัฒนธรรมเก่าของชุมชนท้องถิ่นเริ่มหายไป ส่วนกระแสวัฒนธรรมใหม่ก็เริ่มเข้ามาแทนที่และบางส่วนมีการผสมผสานกลมกลืนกันจนเป็นหนึ่งเดียวและคนในท้องถิ่นเองต่างพยายามที่จะสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของศิลปะและวัฒนธรรมให้มีลักษณะที่เฉพาะและโดดเด่นให้ปรากฏขึ้นมา นอกจากนี้แนวคิดของการทำให้ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นกลายมาเป็นสิ่งท่องเที่ยวและกลายเป็นของที่ระลึกเพื่อการจำหน่ายและการสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็จะทำให้บทบาทของศิลปะและวัฒนธรรมต้องมี

การปรับเปลี่ยนหน้าที่ไปจากเดิม โดยถือว่าเป็นการประกอบสร้างใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของคนนอกที่ไม่ใช่การตอบสนองคนในที่นำมาใช้ในการสนับสนุนการดำเนินชีวิตอย่างที่เคยเป็นมา (แสงอรุณ รัตกลีกร นิธิพิญชีวะนันท์ จุลทรรศน์ พยาขรณานนท์ ฉวีงาม มาเจริญ บุษหลง ศรีกนก และเบญจมาศ แพทอง, 2550) ส่วน วิโรจน์ ศรีสุโร (2536) กล่าวว่า ศิลปะและวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้น ล้วนเกิดจากค่านิยม อันมาจากความก้าวหน้าของสื่อที่มีการนำเสนอออกมา ส่งผลทำให้ผู้คนเกิดความเคลือบแคลงใจในประเด็นของทัศนคติดั้งเดิมที่มีมาแต่บรรพบุรุษ จึงมีการขวนขวายหาทางที่จะปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ใหม่บนฐานของอัตลักษณ์เดิมให้มีคุณค่าและมีความพิเศษมากกว่า ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนั้นอาจเป็นไปได้โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์และ/หรือเป็นกระบวนการที่สร้างขึ้นด้วยความตั้งใจก็ตาม เช่น การรื้อบ้านเรือนแบบเก่าเพื่อสร้างอาคารบ้านเรือนแบบสมัยใหม่แบบคนเมือง นั้นเกิดขึ้นจากความต้องการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมของหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาจัดการหรือเกิดจากกระบวนการของคนในชุมชนท้องถิ่นเอง ดังที่ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2542) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงศิลปะและวัฒนธรรมนั้นมักมาจากภายนอกที่มีการยอมรับเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ตนอยู่เรื่อยๆ และอย่างต่อเนื่อง เพราะชาวบ้านเห็นว่าสิ่งใหม่สร้างความรู้สึกและสร้างความสะดวกสบายได้ดีกว่า และยังช่วยยกระดับฐานะทางสังคมให้

อย่างไรก็ตามกระแสการท่องเที่ยวปัจจุบันที่นักท่องเที่ยวถือว่ามีพลังอำนาจทางการเงิน ผสมผสานร่วมกับการมีหน่วยงานที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมก็ส่งอิทธิพลต่อการสร้างกระบวนการคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนท้องถิ่นด้วย เช่นเดียวกับนโยบายของภาครัฐที่มีการ

ส่งเสริมสนับสนุนให้ตั้งเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ก็ส่งผลทำให้คนในท้องถิ่นต่างค้นหาและสร้างกระบวนการขึ้นมาเพื่อที่จะพัฒนาและดึงเอาศิลปะและวัฒนธรรมเก่าขึ้นมาทำให้น่าสนใจและสามารถสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาสัมผัสได้เกิดการเรียนรู้และสร้างความประทับใจเพื่อการกลับมาเที่ยวใหม่อีกครั้ง จากการศึกษาของไทยโรจน์ พวงมณี (2552) พบว่า กระบวนการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็ส่งผลทำให้ศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นมีความโดดเด่นและแสดงพลังทางอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนท้องถิ่นที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์พื้นที่ของชุมชนสู่การเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมย่อมมีกระบวนการและผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายที่ทำให้เกิดขึ้นมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยกระบวนการปรับเปลี่ยนพื้นที่ของชุมชนสู่การเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมของอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมของ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการปรับเปลี่ยนพื้นที่สู่การเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมของ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
3. เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวของ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการดำเนินกิจกรรมการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรเป้าหมาย ประกอบด้วย

1. กลุ่มประชากรที่เป็นพื้นที่ทางศิลปะและวัฒนธรรม ประกอบด้วยพื้นที่ถนนสายโขง พื้นที่แก่งคุดคู้ พื้นที่วัฒนธรรมไทดำ

2. กลุ่มประชากรเป้าหมายที่ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้มาโดยวิธีการเจาะจง จำนวน 75 คน

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ชุดคือ 1) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบริบทของพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม และ 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรม

2. แบบสังเกต เป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้ 1) แบบสังเกตการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาวบ้านในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และ 2) แบบสังเกต ศิลปะและวัฒนธรรมที่อยู่ในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

3. เทคนิคการสนทนากลุ่ม ใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นหรือเรื่องราวเพื่อหาข้อสรุปได้จากกลุ่มที่นักวิจัยเลือกมาแบบเจาะจง

4. แบบบันทึก (Field note) รายละเอียดของศิลปะและวัฒนธรรมที่อยู่ในพื้นที่การท่องเที่ยว

5. การถ่ายภาพ เพื่อบันทึก รายละเอียดของรูปแบบลักษณะของผลงานศิลปะและวัฒนธรรม

6. เทคนิคสโนว์บอล (Snow ball) ใช้เชื่อมโยงไปสู่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้อง

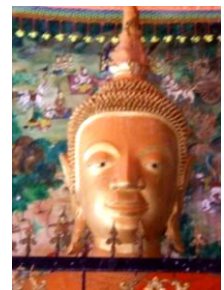
การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

บริบทของพื้นที่ทางศิลปะและวัฒนธรรม อำเภอเชียงคาน

อำเภอเชียงคานมีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ พื้นที่โดยรวมมีลักษณะลาดเทจากทิศใต้สู่ทิศเหนือ ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบสูงอยู่ติดกับภูทอกและภูหม่อน ภูผาฝน ผนตกซุก ภูผาหวาย อากาศหนาวจัดและฤดูร้อน อากาศร้อนจัด มีแหล่งน้ำธรรมชาติ สำหรับใช้อุปโภคและบริโภค เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำเลย และแม่น้ำเหือง สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทั้งรถโดยสารสาธารณะ รถรับจ้าง รถยนต์ส่วนบุคคล ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพที่หลากหลายแตกต่างกันไป เช่น รับจ้างทั่วไป ค้าขาย การประมง และเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหารและร้านจำหน่ายของที่ระลึก มีสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกระจายอยู่ทั่วไปในเขตการปกครองต่างๆ ของอำเภอเชียงคาน

ภาพที่ 1 เศียรของหลวงพ่อบูชิตที่มีลักษณะพระพักตร์กลม เม็ดพระเกศเป็นแบบก้นหอยมีขนาดเล็กแหลมสูง ใบหูยาว ศีรษะประภาทำเป็นดอกบัวตูม

ประชาชนของอำเภอเชียงคานส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนามีกิจกรรมหลักเช่น การไปวัดเพื่อฟังเทศน์ฟังธรรมทั้งในวันปกติและวันสำคัญทางศาสนา ส่วนความ

เชื่อในผีบรรพบุรุษก็ยังมีพิธีกรรมปฏิบัติอยู่ แต่การปฏิบัติกิจกรรมจะควบคู่กับกิจกรรมทางพุทธศาสนา โดยยึดตามแนวทางฮีต 12 คอง 14 และตามเทศกาลและบุญประเพณีที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 12,720 ครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นคนไทยที่สืบเชื้อสายมาจากลาว และมีชนกลุ่มน้อยอีก 2 กลุ่ม คือ ชาวไทดำและไทพวน แบ่งการปกครองออกเป็น 8 ตำบล 81 หมู่บ้าน เทศบาลตำบล 2 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 7 แห่ง ส่วนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอเชียงคานนั้นมีหลากหลายลักษณะส่วนใหญ่ทำขึ้นมาเพื่อใช้สนับสนุนการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การทำผ้าห่มนวมจากฝ้าย การทำมะพร้าวแก้ว การทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ การประดิษฐ์ต้นดอกไม้ไทดำ การทำหน้ากากผีชนน้ำ

ภาพที่ 2 สถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัยของไทดำ

ที่มา: <http://www.culture.go.th/culturemap>

กระบวนการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางศิลปะและวัฒนธรรมของอำเภอเชียงคาน

การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมสู่การเป็นลักษณะแบบใหม่บนพื้นที่วัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมเพื่อตอบสนองการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งหลายพื้นที่วิถีชีวิตและวัฒนธรรมปรับเปลี่ยนไป โดยการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ชุมชนมีกระบวนการดังนี้ 1) การเตรียมชุมชนและการสำรวจพื้นที่ 2) การจัดกิจกรรมการสร้างการเรียนรู้ การตระหนักและเห็นคุณค่าในศิลปะและวัฒนธรรม โดยเน้น

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) การปฏิบัติการพัฒนาการส่งเสริมและการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะของศิลปะและวัฒนธรรม คนพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 4) การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาขององค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรม

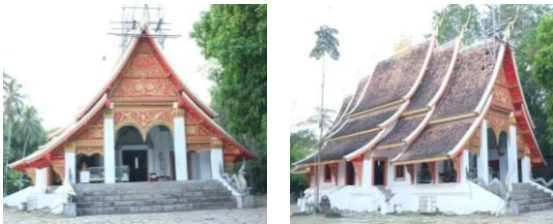

ภาพที่ 3 ผลงานจิตรกรรมฝาผนังบนสิมวัดศรีคูนเมือง

อัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวทางศิลปะและวัฒนธรรม

อำเภอเชียงคานเป็นชุมชนที่ประกอบด้วยพื้นที่ผู้คน และการมีภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่ประกอบสร้างจากการมีประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิตและประเพณี วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิต ความเชื่อความศรัทธาของคนในชุมชนที่ถูกสื่อสารออกมาให้สามารถรับรู้ถึงตัวตนของความเป็นคนเชียงคานที่อยู่บนฐานของความเรียบง่าย ความงามบนฐานของการดำรงอยู่ที่ประกอบสร้างจากความคิดและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังปรากฏตามคำขวัญของอำเภอเชียงคานที่ว่า “เมืองคนงาม ข้าวหลามยาว มะพร้าวแก้ว เพริศแพร้วเกะแก่ง แหล่งวัฒนธรรม น้อมนำศิลปาชีพ” ซึ่งอัตลักษณ์ (Identity) เหล่านี้ชุมชนเห็นว่าสามารถที่จะดึงเข้ามาสู่การจัดการท่องเที่ยวและการพัฒนาอำเภอเชียงคานสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ โดยมีการแสดงความคิดเห็นว่า อำเภอเชียงคาน 1) ควรมีการจัดวางผังเมืองใหม่ โดย

แบ่งเป็นพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ พื้นที่บริเวณถนนชายโขง พื้นที่บริเวณถนนศรีเชียงคาน พื้นที่บริเวณถนนสาย 201 เมืองเลยเชียงคาน 2) ต้องมีการพัฒนาและจัดตกแต่งพื้นที่สีเขียวให้เป็นพื้นที่สาธารณะ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในพื้นที่สาธารณะ ประกอบด้วย ห้องน้ำสาธารณะ ศูนย์ข้อมูลเมืองเชียงคาน 4) ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนทุกระดับมีความภาคภูมิใจในภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของเมืองเชียงคาน 5) มีการเข้ามาพัฒนาความรู้จากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งคนในชุมชนก็มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนเองมากขึ้น 6) มีการบริหารจัดการและวางมาตรฐานความปลอดภัยของชุมชนเมืองเชียงคาน โดยเทศบาลมีการจัดระเบียบการควบคุมเส้นทางการจราจรและมีการติดกล้องวงจรปิดในจุดและพื้นที่สำคัญ

ภาพที่ 4 รูปแบบของสิมที่มีการสร้างขึ้นใหม่มีลักษณะแบบล้านนา-ล้านช้าง เป็นสิมแบบหลังคาคลุมตัวสิม

ภาพที่ 5 บ้านไม้ไผ่สานฉาบปูนที่สร้างขึ้นมาจากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ที่มา : สุภาวดี สำราญ, 2553

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

กระบวนการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ท้องถิ่นสู่การเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวทางศิลปะและวัฒนธรรม
จากผลการศึกษาพบว่า ความมีศักยภาพในตัวพื้นที่ การมีภูมิทัศน์วัฒนธรรม การมีประวัติศาสตร์ร่วมกับคนในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ส่งผลทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเข้ามาช่วยสร้างความตระหนักรู้ ความเข้าใจ มีการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความสวยงามและเป็นไปตามแนวคิดของเชียงคานเมืองโบราณ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสังเคราะห์ได้ว่าการปรับเปลี่ยนเกิดจากกระบวนการสำคัญดังนี้

1) การเตรียมชุมชนและการสำรวจพื้นที่ 2) การจัดกิจกรรมการสร้างการเรียนรู้ การตระหนักและเห็นคุณค่าในศิลปะและวัฒนธรรม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) การปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่พยายามเข้าไปกระทำให้คนในชุมชนเกิดการรับรู้ และร่วมกันสร้างอัตลักษณ์ในศิลปะและวัฒนธรรมขึ้นเพื่อเป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวให้มีความชัดเจนขึ้น เช่น การใส่บาตรข้าวเหนียวที่ผู้ประกอบการและชาวบ้านจะต้องมีความเข้าใจในวิธีการใส่บาตรข้าวเหนียวอย่างถูกต้อง เพราะถือเป็นกิจกรรมหลักของการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ซึ่ง วิชาภรณ์ ชำนิกำจร (2554) กล่าวว่า เชียงคานนั้นเป็นเมืองที่มีศักยภาพทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม มีอัตลักษณ์เฉพาะที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านกระบวนการเรียนรู้จากคนในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจในการสื่อสาร

อย่างไรก็ตามการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ชุมชนของอำเภอเชียงคานนั้นมีการเน้นแนวคิดของการมีส่วนร่วมจึงทำให้ชุมชนมีความยั่งยืนในทุกด้าน โดยเฉพาะการดึงศักยภาพของวิถีชีวิต ศิลปะและวัฒนธรรมออกมาเป็น

ฐานของกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยการระดมความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมใช้ประโยชน์ ซึ่งถือว่าเป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยมีการวางแผน ส่งเสริมและหาวิธีการที่เหมาะสม ดังที่ พระไพโรจน์ จิตตพินโต และ กัญจน์ วงศ์อาจ (2555) กล่าวถึงเชียงคานผ่านการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอเชียงคานต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยการสร้างความเข้าใจในประเด็นต่างๆของการพัฒนาและการมีส่วนร่วมโดยมีการแยกแยะตามความสนใจ ความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มและความต้องการที่จะมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมาย และสร้างแนวทางแก้ไขต่างๆ

ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมก็สามารถนำเอาความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมาสู่การเป็นจุดขายเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วย สอดคล้องกับ ณัฐพล มีแก้ว (2555) ที่พบว่า รูปแบบของวัฒนธรรมที่นำมาจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมนั้นเกิดจากการมีส่วนร่วม การสนับสนุนและการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน จึงส่งผลทำให้วิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมของชุมชนเปลี่ยนไปในลักษณะที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในฐานะผู้บริโภคที่มีอำนาจการซื้อสูง ซึ่งสุภาวดี ลำราญ และคณะ (2553) นักวิชาการท้องถิ่นกล่าวว่า ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในชุมชนนั้น มีมากขึ้นที่ทุกคนจะต้องทำความเข้าใจถึงรากเหง้าของตนเองเพื่อให้เกิดภาพของการสำนึกและตระหนักต่อการอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิม ด้วยการนำความรู้ดังกล่าวไปขยายเครือข่ายต่อผ่านคนในครอบครัวลูกหลาน โดยสร้างความเข้าใจร่วมกันว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือและรูปแบบที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งและสร้างรายได้ให้กับชุมชนด้วย สอดคล้องกับนักวิชาการอย่าง วันทกัญจน์ สิมาริณญ์ฤทธิ์ และสุวิชา ศรีถาน (2555) ที่เห็นว่า ชุมชน

เชียงคานมีความร่วมมือร่วมใจกันปรับเปลี่ยนจากการเมืองเล็กๆ ที่มีความสงบเงียบมาเป็นเมืองท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกเช่น อาหาร ที่พักและจัดการพื้นที่ให้มีความทันสมัยและภาพลักษณ์ของความเป็นเมืองเชียงคานเมืองแห่งการท่องเที่ยว

นอกจากนี้การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นก็ส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาต่างเกิดประทับใจและนำเอาผลของความประทับใจไปนำเสนอในเครือข่ายออนไลน์ ซึ่งก็ทำให้ภาพลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของอำเภอเชียงคานมีความเด่นชัดขึ้น ดังผลการศึกษาของ สุรัชย์ จันทร์จรัส และ อาร์ม นาครทรรพ (2556) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวรู้จักเชียงคานผ่านผ่านสื่ออินเตอร์เน็ตและสื่อโฆษณา โดยเฉพาะผู้จัดบรรยายการและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของอำเภอเชียงคานและการที่คนในพื้นที่มีมิตรไมตรีต่อกันนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 6 การประกอบสร้างของผู้คน วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมส่งผลทำให้ถนนชายโขงสามารถปรับเปลี่ยนไปสู่ถนนการค้าและเส้นทางวัฒนธรรมของเชียงคาน

ภาพที่ 7 การละเล่นที่เปลี่ยนไปสู่การแสดงเพื่อตอบสนองการจัดการท่องเที่ยวและความต้องการของผู้บริโภค

ภาพที่ 8 การนำวัฒนธรรมในชุมชนมาเดินผ่านถนนเส้นชายโขงเพื่อการเรียนรู้ การส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของอำเภอเชียงคาน

ดังนั้นการมีทุนทางวัฒนธรรม จึงถือว่าเป็นจุดได้เปรียบในแง่ของการนำเอามาจัดการแบบมีส่วนร่วม อันเป็นการตอบโจทย์วิถีการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ อย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับการเป็นเมืองโบราณของอำเภอเชียงคานถูกส่งผ่านการรับรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่เริ่มต้นของการท่องเที่ยวในบริเวณแก่งคุดคู้ ซึ่งเป็นจุดขายเชิงวิถีชีวิตก็ได้ถูกนำมาผสมผสานและผนวกเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เช่น การนั่งเรือชมวิถีวัฒนธรรมสองฝั่งโขง การรับประทานอาหารพื้นบ้านอย่างปลาเผา ลวกจิ้ม ปลาแม่น้ำโขง จนมาสู่ปัจจุบันที่พื้นที่การท่องเที่ยวได้กระจายไปสู่ถนนชายโขงอันเป็นพื้นที่เก่าแก่และถูกนำเสนอให้เป็นเมืองโบราณ 100 ปี ผ่านอาคารสถาปัตยกรรม ความเชื่อ ประเพณี ศิลปกรรมที่ผสมผสานกันอยู่ ชูติมา สุรเชษฐ์พงษ์ และสิทธิพร ภิรมย์รื่น (2554) เห็นว่า ความเป็นเมืองโบราณของเมืองเชียงคานนั้นถือว่ามีคุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์ที่มีความเก่าเป็นสัญลักษณ์ ที่ผ่านร่องรอยเชิงการค้าขายและผ่านการถูกทิ้งร้างเพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบใหม่

อัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นที่นำไปสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม

อัตลักษณ์ของอำเภอเชียงคานนั้นถูกนำเสนอภาพของเมืองโบราณร้อยปีและเมืองประวัติศาสตร์ร่วมกับอาณาจักรล้านช้าง ชาวอำเภอเชียงคานนั้นมีส่วนเี่ยงการพูดที่สูงกว่าคนลาวกลุ่มอื่นๆ ที่มีความไพเราะนุ่มนวล ซึ่งคนเชียงคานให้นิยามตนเองว่าเป็น “ไทเชียงคาน” หรือ “ไทเลย” (อนุชิต สิงห์สุวรรณ, 2554)

ภาพที่ 9 การเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของอำเภอเชียงคานผ่านกิจกรรมการผาสาทลอยเคราะห์ โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาให้ความรู้ในกระบวนการประดิษฐ์พิธีกรรมในการลอย

ที่มา : Chiang khan river mountain resort, 2557

เมืองเชียงคานนั้นถูกกระบวนการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าพัฒนาให้เป็นพื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยวมาตั้งแต่อดีต ดังที่ สุวารีย์ ศรีบุญนะ (2551) กล่าวว่า อำเภอเชียงคานมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและธรรมชาติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ของแก่งคุดคู้ ที่มีการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวการล่องเรือชมแม่น้ำโขงและการรับประทานอาหารพื้นบ้าน การชมวิถีชีวิตการแปรรูปมะพร้าวแก้ว ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างความเพลิดเพลินและสร้างประสบการณ์การรับรู้ถึงตัวตนของเมืองเชียงคานที่ชัดเจนขึ้น ส่วน พระไพโรจน์ จิตตตทนโต และ กัญจน์ วงศ์อาจ (2555) กล่าวว่า เมืองเชียงคานนั้นมีการพัฒนาจากกระแสของการพัฒนาจากภาครัฐ ทำให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน

โดยเฉพาะอัตลักษณ์ที่มีความเป็นเชียงคานขึ้นมาผ่าน
ภาพลักษณ์ของการรักสงบ จิตใจงดงาม เปิดใจ เป็นมิตร
กับคนภายนอกทุกคน มีความเชื่อความศรัทธาเป็นกฎ
ในการสืบทอดวัฒนธรรม และมีประเพณีที่ดีงาม

ภาพที่ 10 ชุมชนโดยครูอาจารย์โรงเรียนเชียงคานปทุม
มานุเคราะห์เข้าร่วมกิจกรรมการสืบสานประเพณีและ
วัฒนธรรมอำเภอเชียงคาน

ดังนั้น อำเภอเชียงคานจึงถือว่ามีศักยภาพสูงใน
ด้านวัฒนธรรมประเพณีและเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการ
ท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม เช่น ประเพณีการ
ใส่บาตรข้าวเหนียวที่เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้นักท่องเที่ยว
ต่างต้องการที่จะเดินทางเข้ามาสัมผัสและมีประสบการณ์
ในการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนของอำเภอเชียงคาน นอกจากนี้
นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในเมืองเชียงคานต่างกับรับรู้
ภาพลักษณ์ของบรรยากาศของเมืองเชียงคานว่าเป็นเมือง
ที่มีความสงบ มีสภาพวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่เป็นแบบ
ดั้งเดิม ซึ่งถือว่าเป็นจุดขายสำคัญของการท่องเที่ยว
เชิงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม (สุรัชย์ จันทร์จรัส และ อาร์ม
นาครทรัพย์, 2556) ส่วน สุภาวดี สำราญ และคณะ
(2553) กล่าวว่า เมืองเชียงคานนั้นเป็นเมืองที่มีอัตลักษณ์
เฉพาะที่มีแบบแผนมีการปฏิบัติกิจวัตรของชาวบ้านใน
ชุมชนเป็นประจำเป็นเมืองเล็กริมแม่น้ำโขง ปลูกอาคาร
บ้านเรือนโดยใช้ไม้ มีความเชื่อความศรัทธาใน
พุทธศาสนา ผู้คนใจเย็นอ่อนน้อมถ่อมตน ส่วนวันทาบุญนั้

สีมาโรจน์ฤทธิ์ และสุวิชา ศรีถาน (2555) พบว่า อัตลักษณ์
ของชุมชนเชียงคานนั้น มาจากสิ่งที่เป็นประเพณีและ
วัฒนธรรมที่นำเสนอผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งการ
นำเสนอในแง่เศรษฐกิจ เช่น ข้าวปั้นน้ำแฉ่ ผ้าหม่นวม
ที่มีการนำเสนออัตลักษณ์ผ่านตัวตนมีการปรับเปลี่ยน
เพื่อให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว ซึ่งวิถีชีวิตเกี่ยวกับการ
การทำผ้าหม่นวมนี้สามารถเชื่อมโยงไปสู่วิถีชีวิตในอดีต
ชาวเชียงคานที่ดำเนินชีวิตอยู่ในภาคเกษตรกรรม ด้วย
การปลูกฝ้าย และการทำผ้าหม่น ส่วนอัตลักษณ์ของ
สถาปัตยกรรมนั้นถูกนำเสนอผ่านบ้านชั้นเดียวและ
สองชั้นที่อาจก่อสร้างแบบครั้งไม้ครั้งปูน มีลักษณะแบบ
ทรงโบราณ แต่มีการปรับปรุงยุคตีใหม่มีความทันสมัย
ผ่านวัสดุสมัยใหม่ แต่ยังคงมีอารมณ์แบบดั้งเดิมเพื่อให้
นักท่องเที่ยวรับรู้คุณค่าและสร้างประสบการณ์ในการ
สัมผัส โดยมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวจะช่วยทำให้
ภูมิทัศน์วัฒนธรรมของอำเภอเชียงคานมีลักษณะเฉพาะ
ขึ้น นอกจากนี้จากการศึกษาของ สุภาวดี สำราญ และ
คณะ (2553) พบว่า ภาษาของเชียงคานถือว่ามีลักษณะ
เฉพาะที่มีสำเนียงการพูดสื่อสารต่างจากจังหวัดอื่นๆ มัก
เรียกว่า “ภาษาเลย” หรือ “ไทเลย” ลักษณะสำคัญคือมี
น้ำเสียงที่อ่อนหวาน นุ่มนวล ช้าเนิบและมีคำลงท้ายที่
บ่งบอกถึงพื้นที่คือคำว่า “ก่อ”

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัย
เชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการปรับเปลี่ยน
อัตลักษณ์ทางศิลปและวัฒนธรรมของชุมชนเกิดจาก
การมีหน่วยงานภายนอกชุมชนเข้ามาจัดกระบวนการ
โดยเห็นว่าสามารถที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการ
ท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตได้ โดยอัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่น
ของเชียงคานประกอบด้วย วิถีชีวิต ศิลปะและ

วัฒนธรรมที่ผสมผสานไปกับความเชื่อในพุทธศาสนา เช่น การใส่บาตรข้าวเหนียว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. อำเภอเชียงคาน เทศบาลตำบลเชียงคาน ควรมีนโยบายในการกำหนดยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ ศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

2. ควรมีการจัดทำเส้นทางการเรียนรู้วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของอำเภอเชียงคานโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและควรมีการวิจัยเชิง พัฒนาเกี่ยวกับการนำเอาอัตลักษณ์ของวิถีชีวิต ศิลปะ และวัฒนธรรมไปสู่การประยุกต์และสร้างมูลค่าเพิ่ม ผ่านการออกแบบสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนานุเคราะห์และ ผู้นำชุมชนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านประเด็นการเป็นผู้ อนุรักษ์และการส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรม ภายในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

เครือจิต ศรีบุญนาถ. (2550). **ดนตรีในพิธีกรรมชนเผ่า ดั้งเดิมสายตระกูลมอญ-เขมร**. สุรินทร์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

ชุติมา สุระเชษฐพงษ์ และ สิทธิพร ภิรมย์รัตน์. (2554). **โครงสร้างและองค์ประกอบของเอกลักษณ์ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเมืองเชียงคาน**. <<http://www.arch.su.ac.th/th/publication/>> (14 พฤษภาคม).

ณัฐกานต์ ลิ้มสถาพร. (2546). **Culture for sale : จุดเปลี่ยน ทางกลับ วัฒนธรรมโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ : ทิปปัง พอยท์.

ณัฐพล มีแก้ว. (2555). **ถนนสายโขงเมืองเชียงคาน : การทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย**. <<http://gsbooks.gs.kku.ac.th>> (13 มกราคม).

ไทยโรจน์ พวงมณี. (2552). **การวิจัยและพัฒนา ศักยภาพของบุคลากรของชุมชนท้องถิ่น สำหรับการนำเสนอภาพลักษณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศิลปกรรมท้องถิ่นเพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. เลย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล. (2554). **อัตลักษณ์ซ้อนของนักมานุษยวิทยาในบ้านเกิด**. ใน ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, บรรณาธิการ. **คนใน : ประสบการณ์ภาคสนามของนักมานุษยวิทยาไทย**. (หน้า 201-202). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

พระไพโรจน์ จิตตพนาโต และ กัญจน์ วงศ์อาจ. (2555). **การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาเชียงคานโมเดลด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์**. <<http://www.slideshare.net> -13506355>. (14 สิงหาคม).

- วันทกาญจน์ สีมาโรฤทธิ์ และ สุวิชา ศรีถาน. (2555, มกราคม). การค้นหาอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเชียงคาน จังหวัดเลย. การประชุมทางวิชาการระดับชาติ อุบลวัฒนธรรมครั้งที่ 2 ก็น เกี่ยว เล่น. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ร่วมกับเครือข่ายทางวิชาการ วันที่ 27-29 มกราคม 2555 ณ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 1-12.
- วารุณี (ภูสนาม) หวัง. (2551, กรกฎาคม-ธันวาคม). แนวโน้มของศิลปะพื้นบ้านจีนเชิงพาณิชย์ในภาวการณ์ปัจจุบัน. **วารสาร มจร.วิชาการ**. ปีที่ 12 (ฉบับที่ 23), 23-40.
- วิชาการณ์ ชานิกำจร. (2554). การศึกษารูปแบบและบทบาทของที่ว่างสาธารณะระดับชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. มหาสารคาม : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง และนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ. (2542). **ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ : คอมแพคพริ้นท์.
- วิโรจน์ ศรีสุโร. (2536). ศิลปกรรมพื้นบ้าน. ใน เพ็ญศรี ดูก์ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ปิยนาด บุณนาค และ วราภรณ์ จิวชัยศักดิ์, บรรณาธิการ **วัฒนธรรมพื้นบ้าน : ศิลปกรรม**. (หน้า 1-37). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวดี สำราญ และคณะ (2553). **การวิจัยและพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงคาน**. เลย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สุรัชย์ จันทร์จรัส และ อาร์ม นาคทรพ. (2556, กันยายน-ธันวาคม). ปัจจัยที่มีต่อระยะเวลาการกลับมาเที่ยวซ้ำเชียงคานของนักท่องเที่ยว. **วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง**. ปีที่ 9 (ฉบับที่ 3), 145-166.
- สุวารี ศรีบุญ. (2551). **สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เสริมสร้างคุณค่าทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนชายแดนลุ่มน้ำโขง-โขง**. <<http://rir.nrct.go.th/drupal-ir/?q=biblio/author/23168>> (20 กันยายน).
- แสงอรุณ รัตกลีกร นิจ หิญาธีระนันท์ จุลทรศน์ พยาขร นานท์ ฉวีงาม มาเจริญ บุญหลง ศรีกนก และ เบญจมาศ แพทอง. (2550). **ลักษณะไทยวัฒนธรรมพื้นบ้าน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- อนุชิต สิงห์สุวรรณ. (2554). “ตัวตน” ของคนเชียงคานในบันทึกการเดินทางของชาวตะวันตก. **เมืองโบราณ**. ปีที่ 37 (ฉบับที่ 2), 91-103.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2543, ธันวาคม). แนวคิดหลักทางสังคมวิทยาเรื่อง อัตลักษณ์ (Identity). **เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการระดับชาติ สาขาสังคมวิทยา**. ครั้งที่ 1 จัดโดยคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 15-16 ธันวาคม 2543 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ, 4.
- Editorial Team. (2009). Creative Economy กับเศรษฐกิจของชาติ. **Design**. (35), 34-41.